

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AMİK OVASI KOŞULLARINDA TAHİL ÜRETİMİ VE SORUNLARININ
SAPTANMASI**

Mehmet Halis KOÇER

**TARLA BİTKİLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**HATAY
MART-2018**

T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**AMİK OVASI KOŞULLARINDA TAHİL ÜRETİMİ VE SORUNLARININ
SAPTANMASI**

Mehmet Halis KOÇER

TARLA BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HATAY
MART-2018**

T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**AMİK OVASI KOŞULLARINDA TAHİL ÜRETİMİ VE SORUNLARININ
SAPTANMASI**

Mehmet Halis KOÇER
TARLA BİTKİLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dr. Öğretim Üyesi Ömer KONUŞKAN danışmanlığında hazırlanan bu tez 15/03/2018 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından OYBİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğretim Üyesi Ömer KONUŞKAN
Başkan

Prof.Dr. Erdal DAĞISTAN

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin GÜNGÖR

Üye

Kod No:

Prof. Dr. Erdal SERTKAYA
Enstitü Müdürü

Bir öge seçin.

Proje No:

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

15.03.2018

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını ve tez üzerinde yükseköğretim kurulu tarafından hiçbir değişiklik yapılamayacağı için tezin bilgisayar ekranında görüntülendiğinde asıl nüsha ile aynı olması sorumluluğunun tarafıma ait olduğunu beyan ederim.

Mehmet Halis KOÇER

ÖZET

AMİK OVASI KOŞULLARINDA TAHİL ÜRETİMİ VE SORUNLARININ SAPTANMASI

Bu çalışma, Hatay iline ait amik ovasında (Antakya, Kırıkhan, kumlu, Reyhanlı ilçeleri) tahıl (buğday, mısır) üreticilerinin mevcut durumunu ortaya koymak, tahıl üreticilerinin sorunlarını tespit etmek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada, bölgedeki 100 tahıl üreticisi ile yüz yüze anket yapılarak elde edilen birincil veriler SPSS. 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Basit istatistiksel analiz yöntemleri (frekans, ortalamalar, yüzde dağılım), kullanılarak değerler analiz edilmiştir. Ova tahıl üreticilerinin yaklaşık % 50'si lise ve üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Üreticilerin buğday ekim alanı ortalamasının 12.3 hektar, mısır ekim alanı ortalamasının ise 15 hektar olduğu belirlenmiştir. Tahıl üretiminde yapılan kültürel uygulamaların genellikle doğru yapıldığı sonucuna varılmıştır. Amik ovası tahıl üreticilerinin başlıca sorunları arasında, ürün fiyatının düşük olması gelmektedir. Ayrıca TMO'nun vaktinde alım yapmaması, üretim maliyetlerinin yüksekliği ve II ürün mısır üretiminde sulama suyu sıkıntısı da bulunmaktadır.

2018, 32 sayfa

Anahtar kelimeler: tahıl, mısır, buğday, anket, Amik Ovası.

ABSTRACT

DETERMINATION OF CEREALS CULTIVATION AND PROBLEMS IN AMİK PLAIN CONDITIONS

This study was carried out to reveal the current situation of cereal (wheat, corn) producers and to suggest solutions of cereal producer's problems in amik plain (antakya, kirikhan, kumlu, reyhanli districts) in hatay province.

In this study, the primary data obtained by face-to-face survey with 100 cereal producers in amik plain were analyzed using SPSS.22.0 software. Values were analyzed using simple statistical analysis methods (frequency, averages, percentage distribution). The results showed that about 50% of the cereal producers had higher education degree. It was determined that producers had an average of 12.3 ha of wheat and 15 ha of corn cultivated area. Moreover, cereal production is well known as one of the cultural practices in the study area. The main problems facing grain producers is the low prices of cereals. In addition, The Turkish Grain Board (TMO) does not purchase the production at the harvest time. Moreover, high production costs and corn irrigation are considered other problems facing the cereal producers.

2018, 32 pages

Key words: cereal, wheat, maize, survey, Amik Plain

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinde, araştırılması ve yazımı sırasında sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübesi ile çalışmayı yönlendiren ve her türlü yardımı esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Gör. Ömer KONUŞKAN'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürisi üyeleri sayın hocalarım Prof. Dr. Erdal DAĞISTAN ve Dr. Öğr. Gör. Hüseyin GÜNGÖR'e, değerli eleştirisi ve katkılarından dolayı teşekkür ederim. Her türlü desteği sağladığı için bölüm başkanımız Prof. Dr. Ersin CAN'a tez çalışmamın oluşumunda desteklerini esirgemeyen Arş. Gör. Aybüke KAYA'ya ve arkadaşım Ziraat Yüksek Mühendisi Bülent ÇAKIR'a teşekkürlerimi sunarım.

Anket çalışmam esnasında üreticilere erişimimde bana yardımcı olan ve kolaylık sağlayan Antakya Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürü Ahmet BOSTAN'a ve çiftçi kayıt sisteminde çalışan mesai arkadaşlarıma, Reyhanlı Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürü Murat ÖCAL'a, Samandağ Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürü Öner SERTKOL'a çok teşekkür ederim. Benden hiçbir yardımı esirgemeyen aileme ve isimlerini burada yazamadığım eş, dost ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	v
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	3
3. MATERYAL VE YÖNTEM	9
3.1. Materyal.....	9
3.2. Yöntem	9
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	10
4.1. Hatay ile ilgili genel bilgiler.	10
4.2. Türkiye buğday ve mısır ürünlerine ilişkin ekim, üretim ve verim değerleri.....	11
4.3. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular.	13
4.3.1. İşletmeci ile ilgili genel bilgiler	13
4.3.2. Buğday üreticileri ile ilgili elde edilen sonuçlar	16
4.3.3. Mısır üreticileri ile ilgili elde edilen sonuçlar	20
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	26
KAYNAKLAR	30
ÖZGEÇMİŞ	32

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1.	Türkiye buğday ile mısır ekim, üretim ve verim değerleri.....	11
Çizelge 4.2.	Hatay iline ait mısır ve buğday üretim değerleri	12
Çizelge 4.3.	Üreticilerin yaş gruplarına göre dağılımı	13
Çizelge 4.4.	Üreticilerin eğitim durumuna göre dağılımı.....	14
Çizelge 4.5.	Hayvancılık ile uğraşan üreticilerin dağılımı	14
Çizelge 4.6.	Bölge tarımında tahıl üretim şekilleri.....	14
Çizelge 4.7.	Kayıt tutan üreticilerin dağılımları	15
Çizelge 4.8.	Üreticilerin işletme dışında tarımsal işle uğraşanların dağılımları.....	15
Çizelge 4.9.	Üreticilerin tarım dışı işle uğraşanların dağılımı.....	15
Çizelge 4.10.	Üreticilerin sigorta dağılımı	16
Çizelge 4.11.	Üreticilerin münavebe yapısına göre dağılımı	17
Çizelge 4.12.	Üreticilerin buğday ekim tarih aralıkları	18
Çizelge 4.13.	Üreticilerin tohum seçim tercihlerinin dağılımı	18
Çizelge 4.14.	Ova üreticilerinin buğday yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar	20
Çizelge 4.15.	Ovadaki I. Ürün mısır ekim tarih aralıkları	21
Çizelge 4.16.	Ovadaki mısır üreticilerinin mısır tohum seçim tercihi.....	21
Çizelge 4.17.	Ovadaki I. Ürün mısır hasat tarih aralıkları.....	22
Çizelge 4.18.	Ovadaki I. Ürün mısıra verilen su sayı aralıkları	22
Çizelge 4.19.	Mısır sulamasında kullanılan su kaynakları	23
Çizelge 4.20.	Mısır üreticilerinin, ürünü değerlendirme şekli.....	24
Çizelge 4.21.	Mısır ekimi tercih nedenleri	24
Çizelge 4.22.	Ova üreticilerinin mısır yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar	25

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

FAO : Food and agriculture organization

TUİK : Türkiye istatistik kurumu

Ha : hektar

Da : dekar

TMO : Toprak mahsulleri ofisi

1. GİRİŞ

Tahıllar grubunu oluşturan buğday (*tritonum*), arpa (*hordum*), çavdar (*seçal*), yulaf (*avena*), mısır (*eza*), çeltik (*orya*), darılar (*sorgum*, *panocum*, *seteri*), ve kuşyemi (*pahlarsa*) ekiliş, üretim ve değer yönünden tarla bitkileri içinde büyük paya sahiptirler (kün,1994).

Graminea familyasında yer alan tahıllar, insan ve hayvan beslenmesi yanında pek çok kullanım alanı olması sebebiyle sanayi için önemli bir hammadde oluşturmaktadır (yürür, 1998). Tahılların yaygın olmasının sebeplerinden birisi ilk kültüre alınan bitkiler olması, bir diğer sebebi ise verimli topraklarda yetiştiği gibi verimsiz topraklarda da yetişebilen tür ve çeşitlerinin olmasıdır. Ayrıca yetiştirme işlemlerinin basit olması, ürünün taşıma, depolama ve bekletilmeye elverişli olması da çok geniş alanlara yayılmasında etken olmuştur (Kün, 1994).

Tahıllar iklim isteklerine göre serin iklim tahılları buğday (*triticum*), arpa (*hordeum*), çavdar (*secale*), yulaf (*avena*) ve sıcak iklim tahılları mısır (*zea*), çeltik (*oryza*), darılar (*sorghum*, *panicum*, *seteria*), ve kuşyemi (*phalaris*) olarak iki alt gruba ayrılmıştır (Emeklier, 1993).

Dünyada 1.4 milyar hektar olan işlenen alanların yaklaşık yarısında (720,6 milyon ha) tahıllar yetiştirilmektedir. Tahıllar içerisinde en çok ekim alanına sahip olan bitki yaklaşık 222 milyon ha'lık ekim alanı ile buğday birinci sıradadır. 183milyon ha ekim alanı ile mısır ikinci sırada ve 163 milyon ha'lık ekim alanı ile çeltik üçüncü sırada takip etmektedir. Tahıl üretim miktarlarına bakacak olursak bu sıralama 1milyar ton ile mısır birinci, 741 milyon ton ile çeltik ikinci ve 729 milyon ton ile buğday üçüncü olarak değişmektedir (FAO, 2014).

Türkiye'de ekim alanı bakımından birinciliği 7.820.750 ha ile buğday, ikinciliği 2.718.950 ha ile arpa ve üçüncülüğü ise 655.663 ha'lık ekim alanı ile mısır almaktadır. Üretim rakamlarında ise 19.000.000 ton ile buğday birinci, 6.300.000 ton ile arpa ikinci, 5.950.000 ton ile mısır üçüncü olmuştur (FAO, 2014).

Hatay'da tahılların son değerlerine bakıldığında; buğday ekim alanı 657.382 da alanda ekim yapılmakta 256.986 ton üretim ve 391 kg/da ortalama verime sahiptir. 183.421da ekim alanına sahip mısır, 199.360 ton üretimi ve 1.087 kg/da verim ortalamasına sahiptir (TUIK, 2017).

Dünyada mısırdan elde edilen ortalama verim 566,4 kg/da iken, ülkemizde 907,5 kg/da'dır (FAO, 2014). Ülkemizde mısır üretiminin 1994-2015 yılları arasındaki değerlerine bakıldığında ekim alanı 485 bin hektardan 688 bin hektara, üretim 1,85 milyon tondan 6,40 milyon tona, verim ise 381 kg/da'dan 930 kg'a yükseldiği görülmektedir. Birim alanda elde edilen mısır verimindeki bu artışın sebebi bölgelere uyum sağlamış melez mısır ekiminin yaygınlaşması sonucu gerçekleşmiştir. Birim alandan sağlanan bu verim artışı yüksek verim yeteneğine sahip kaliteli ürün veren yeni melez çeşitlerin yanında doğru ve zamanında sulama, etkin tarımsal mücadele gibi kültürel önlemlerle beraber gübrelemenin de önemli olduğu bilinmelidir. Mısır bitkisi birim alandan kısa sürede ürettiği toplam kuru madde miktarı yüksek olduğundan topraktan fazla miktarda besin elementi kaldırmaktadır. Bu kaldırılan besin elementleri başta azot, fosfor ve potasyum olmak üzere gübreleme ile toprağa verilmelidir.

Ülkemiz, son yıllarda en kurak mevsimlerini yaşamaya başlamıştır. Kuraklık eğiliminin artacağına ilişkin tahminler ilgili kuruluşlarca yapılmaktadır. Sıcaklık artışı beraberinde, toprakta ve bitkilerde büyük miktarda su kaybına neden olacaktır. Su yetersizliği verimin önemli ölçüde düşmesine neden olacaktır.

Bu çalışmanın başlıca amacı; Hatay ili amik ovasında tahıl yetiştiriciliği yapan buğday ve mısır işletmelerinin mevcut durumunu ortaya koyarak, üreticilerin bu sorunlarını tespit etme ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmaktır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Konuyla ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar aşağıda verilmiştir.

Gözübenli ve ark. (2000), Hatay’da mısır teriminin genel durumunun tespiti için yapmış oldukları çalışmada, 140 çiftçi ile anket yapılmak suretiyle durum tespiti yapılmıştır. Yetiştiricilik ile ilgili eksiklikler tespit edilerek öneriler bulunulmuş ve mısır tarımının iyileşmesi ile ekim alanlarının artacağını bildirmişlerdir.

Şahin (2001), ülkemizde mısır üretiminde istenilen seviyeye ulaşılabilmesi için kaliteli tohum kullanılmalı ve gübre kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Mısır tarımının yapıldığı bölgelerde sulama sorununun halledilmesi gerekir.

Altinkaynak (2002), Erzurum iline bağlı olan Uzundere ilçesinin sosyoekonomik durumunu ve kalkınma olanaklarının tarımsal alanda yayım faaliyetleri açısından araştırmıştır. Göllere yakın köylerde kurulacak pompalı sistemlerle sulama suyu probleminin önemli ölçüde çözülebileceği, modern tekniklerin geliştirilerek, mevcut tarımsal arazilerde girdilerin en iyi kullanımı ile yapısal sorunların çözülmesi konusunda örgütlenerek pazar gücünü artırmaları ve işleme tesisleri kurma konusunda yayım çalışmaları yapılması gerekliliğini vurgulamıştır.

Akkaya (2002), üreticilerin eğitim seviyesine bağlı olarak iletişim araçlarını ve yeni teknolojik ürünleri kullanma seviyelerinin de değiştiğini saptamıştır.

Köksal (2003), yapmış olduğu çalışmada tarım sektöründe üreticilerin yeni teknolojik gelişmeleri kendiliğinden elde etmesinin çoğu zaman mümkün olmadığı için, “Tarımsal Yayım” konusunun gerekli ve önemli olduğunu belirtmiştir. Üreticilere yönelik, yeni teknoloji ve gelişmelerin yakından takip edilmesinde yayım elemanlarının öneminin her geçen gün artmakta olduğunu ve bu alanda eğitimler düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur.

Önder (2003), amik gölü kurutma projesi topraklarında taban suyu özelliklerinde meydana gelen zamansal değişimi belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada; 1983-1984 yılları döneminde devlet su işleri tarafından elde edilen veriler, yöntemler ve sonuçlar referans olarak değerlendirmiştir. Toplam 6483 ha alanda 42 noktadan alınan toprak ve taban suyu örnekleri kullanılmıştır. 2001-2002 dönemine kadar geçen yaklaşık 20 yıllık sürede meydana gelen değişimler incelenmiştir. Topraklardaki EC, ESP ve organik madde değerlerinde zamana bağlı değişim istatistiksel olarak önemli

bulunmamıştır. Toprakların Ph, KDK (30-60cm’de), kireç içeriği zaman içerisinde azalmış, ca +mg miktarı ise artmıştır. Drenaj sorunu olan alan (0-2 m arası) miktarı %96.3’den %98.8’e çekmiştir. Taban suyu EC değeri ortalama 7.592 ds/m’den 7.851 ds/m’ye artmıştır. Göl alanına kurutma amacıyla açılmış drenaj kanallarının ihtiyacı karşılamadığı belirlenmiştir. Eski amik gölalanı tasarımsal alana engel olacak boyutta drenaj sorununa sahip olduğunu belirtmiştir.

Ergen (2004), Gaziantep Yavuzeli ilçesinin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemek ve kalkınma düzeyinin iyileştirilebilmesi için tarımsal yayımın rolünü araştırmıştır. Üreticilerin sulama imkânlarının sınırlı olmasından dolayı antepfıstığı üretiminin kuru koşullarda yapıldığını, yayım faaliyetlerinin ve teknik elemanın yeterli olmadığını belirtmiştir.

Aktaş ve Yurdakul (2005) Çukurova Bölgesi’nde mısır üretimi yapan 148 tarım işletmesi ile ürün anketi çalışması yapılmıştır. İşletmelerde I. Ürün ve II. Ürün mısırın hektara girdi maliyetleri ve brüt karları tespit edilmiştir. Çukurova bölgesi’nde mısır üretimini en fazla; akaryakıt, gübre ve ilaç fiyatlarının etkilediği tahmin edilmiştir. Bu nedenle, ürün politikaları oluşturulurken bu girdilere önem verilmelidir. Buğday + ii. Ürün mısır ekim nöbetinin yapılması Çukurova Bölgesi’nde daha karlı bir üretim olduğunu belirtmişlerdir.

Bozkurt (2005), üreticilerin imkânlarının yetersiz olmasından teknolojik yeniliklerden haberdar olmalarının zor olduğunu belirtmiştir. Tarımsal yayım faaliyetleri doğrultusunda yeniliklerden haberlerinin olabileceğini ve üreticilerin sorunlarına çözüm bulunabileceğini vurgulayarak üreticilere eğitim verilmesinin üretime katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Özden (2006), Türkiye’de zeytinyağı dış ticaretini incelemiş, zeytin ve zeytinyağının üretiminden kaynaklı sorunlar olduğunu bu yüzden istenildiği gibi katma değer kazanılamadığını bulmuştur.

Kara (2007), tarımsal yayım yaklaşımlarının kırsal alanlarda uygulanan yayım faaliyetlerinin önemini ve temel ilkelerini kapsadığını belirtmiş, davranışlarını, örgüt, planlama, yeni teknolojileri, yenilikleri kabullenip yayılmasının sağlanması gerektiği belirtmiştir.

Yılmaz (2008), tarafından Osmaniye’nin Düziçi ilçesinde hayvancılık faaliyetleri ile uğraşan işletmelerde, tarımsal konularda yeniliklerin benimsenme ve

yayılma durumu bakımından kooperatiflerin rolünü araştırmıştır. Üreticiler arasında yeniliklerin benimsenmesi ile eğitim düzeyi arasında önemli bir ilişki olduğunu ve eğitim seviyesi yüksek olanların diğerlerine göre daha hisli bir şekilde yenilik benimseme sürecine sahip olduğunu, yeni teknolojilerin uygulanmasında en büyük problemin maddi imkanlar ve yenilikleri takip edememeleri olduğunu bildirmiştir.

Gayipov (2008), Türkmenistan'ın tarımı ile ilgili sorunları ve çözüm yolları ile ilgili önerilerde bulunmuştur.

Çelebi ve ark. (2010), 2004 ve 2005 yıllarında Van ekolojik koşullarında, azot ve fosfor dozlarının 'ttm-815' melez mısır çeşidinin silaj verimi ve kalitesi üzerine etkilerini belirlemek amacıyla yürüttükleri denemede 5 farklı azot dozu (0, 5, 10, 15 ve 20 kg/da n) ve 4 farklı fosfor dozu (0, 4, 8 ve 12 kg/da p₂O₅) uygulamışlardır. Araştırmada, azot (n) ve fosfor (p) dozlarının bitki boyu, yeşil ot verimi, kuru ot verimi, bitki koçan oranı, ham protein oranı ve ham protein verimi üzerine etkileri önemli bulunmuştur. Bölgede silajlık mısır üretiminde en iyi verimi almak için 20 kg/da azot (n) ve 8 kg/da fosfor (p) uygulanması gerektiğini bulmuşlardır.

Gözübenli ve ark. (2010), Hatay amik Ovası'nda uygun çeşit seçilmesi yanında, uygun ekim zamanı ve bitki sıklığının belirlenmesi amacı ile 2003-2004 yılları arasında yapmıştır. Ana ürün olarak yetiştirilen dört ticari melez mısır çeşidinde, farklı ekim zamanı ve bitki sıklıklarının verim ve verimle ilişkili bazı özellikler incelenmiştir. Bölünen bölünmüş parseller deneme desenine göre üç tekrarlamalı olarak yürütülen çalışmada, üç ekim zamanı (1 Nisan, 20 Nisan, 10 Mayıs) ana parselleri, üç bitki sıklığı (60 000, 75 000 ve 90 000 bitki ha-1) alt parselleri, dört mısır çeşidi (rx-9292, p-31g98, brasco ve tietar) ise alt-alt parselleri oluşturmuştur. Çalışma sonucunda, en yüksek tane verimi (10800 kg ha-1) elde edilen p-31g98 çeşidinin, 75 000 bitki ha-1 ile 90 000 bitki ha-1 arası bitki sıklıklarında ekilmesinin uygun olacağı ve ekimin nisan ayı içerisinde yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Karaçayır (2010), araştırmada Karaman ilinde elma üretimi yapan tarım işletmelerinde tarımsal ilaç kullanımında yayım yaklaşımlarını incelemiştir. Araştırma, elma üretiminde önemli paya sahip olan karaman yöresinde 2008-2009 yılı üretim döneminde, 67 örnek işletmede anket tekniği uygulanarak toplanmıştır. Çalışmada Dünya'da elma üretim ve tüketiminin hızla artacağı, Türkiye'de üretimin tüketimi karşılayamayacağı tahmin edilmiştir. İncelenen işletmelerde ortalama arazi genişliği

123,08 da, bu alan içinde elma üretiminin payı %76'dır. İşletmelerin ortalama parsel sayısı 5,29 olarak tespit edilmiştir. Elma yetiştiriciliğinde masraf unsurlarının payları incelendiğinde; ilaç ve ilaçlama masraflarının %25,75 ile ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Elma verimi dekara ortalama 1.975 kg ve 1 kg elma maliyeti 0,37 tl hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üreticilerin katıldıkları yayım yöntemlerinde ilk sırayı %37 ile çiftçi toplantıları almaktadır. Üreticilerin %83,5'inin tarımsal mücadele hizmeti veren kuruluşları tanıdıkları tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda üreticilerin eğitim durumları ile tarımsal mücadele hizmeti veren kuruluşları tanıma durumları arasında %1 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Buna göre tarımsal mücadele hizmeti veren kuruluşları tanıyan üreticilerin eğitim durumlarının yüksek olduğu net olarak tespit edilmiştir.

Parlakay (2011) Türkiye'nin yerfıstığı tarımında teknik ve ekonomik etkinliğinin belirlenmesi için yapmış oldukları çalışmada; Adana ve Osmaniye ilindeki 90 işletmeden elde edilen veriler kullanılmıştır. Yerfıstığı yetiştiren işletmeler açısından üretim etkinliğinde kazanç sağlama açısından tahsis etkinliğinde sağlanacak iyileştirmeler daha önemli görünmektedir. Etkinlik düzeyleri ile eğitim, ekim alanı ve önerilen düzeyde azot kullanımı arasında pozitif; aile işgücü oranı, sulama sayısı ve parsel sayısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Ancak sadece eğitim, ekim alanı ve aile işgücü oranı arasındaki ilişki istatistiksel açıdan önemli bulunmuştur.

Ağır (2012), İzmir ilinde örtü altı ve açıkta çilek üretimi ekonomik ve teknik yönden incelediği çalışmada 72 üreticiyle anket yapmıştır. Açıkta çilek üreten işletmeler dekara çilek verimi 3340 kg, örtü altı çilek üretenlerde ise 3570 kg olarak belirlemiştir. Bu sonuçlara göre örtü altı çilek üretiminin daha karlı olduğu saptanmıştır. Araştırmada açıkta çilek üretiminde karşılaşılan risk kaynakları arasında en önemlileri sırasıyla bakım işlemlerinin doğru yapılması, üretim maliyetinin yüksek olması, ürün kalitesinin düşük olması ve hasat zamanı ile şekli konusundaki uygulama hataları olarak belirlemiştir. Örtü altı çilek üretiminde ise bu sıra ürün kalitesinin düşük olması, hastalık ve zararlı sorunu, hasat zamanı ve şekli konusundaki uygulama hataları ile çileğe yeterli desteklemenin verilmeyişi olarak belirlemiştir. Araştırma yöresinde açıkta çilek yetiştiriciliği yapan üreticilerin risklere karşı aldıkları önlemler sırasıyla eğitim ve yayım çalışmaları, kooperatif veya birlik kurulması, yeni çeşitlere yer verilmesi, örtüldü çilek üreticilerinde bu sıra kooperatif veya birlik kurulması, eğitim ve yayım

alışmaları, kaliteli fide üretimi için araştırma ve çalışmalar yapılması olarak belirlemiştir.

Tapkı (2015), Hatay’da meyve fidanı üreticilerinin sorunları ile ilgili çalışmasında girdi fiyatlarının ykseklėėi, ye olmak için gerekli bürokratik işlemelerin çokluğu, desteklemelerin azlığı ve kalifiye eleman yetersizliğini saptamıştır. Meyve fidanı üretiminde kapasitesi yksekk olanların karlı üretim yaptėını bulmuştur.

Yıldız (2015), ege bölgesinde sürdürülebilir tarıma, tarımsal yayımın katisini arařtırdėı çalışmada, eğitim durumu, sulanan arazi miktarı, gelirden memnuniyeti, ikinci ürün yetiştirme eğilimi, kooperatiflere ortaklık durumu ve ailedeki birey sayısı arttıkça sürdürülebilirliğin arttėını bulmuştur. Tarımsal yayımın son yıllarda arttėı fakat yeterli düzeyde olmadėını bildirmiştir.

İşler ve Gözüyeşil (2016), Osmaniye ilinde yerfıştığı üretimi yapan tarım işletmeleri incelenerek sosyoekonomik yapıları ve üretim teknikleri belirlenmiş, sorunları tespit edilerek, çözüm nerileri sunulmuştur. Ayrıca yerfıştığı retimiyile ilgili beklentilerin tespit edilerek, tarım politikalarının geliştirilmesinde katkıda bulunulması hedeflenmiştir. Araştırmada tesadüfi seçilen toplam 100 yerfıştığı üreticisi ile yüz yüze anket yoluyla elde edilen bilgiler oluşturmaktadır. Yerfıştığı reticileri Osmaniye merkez, Kadirli, Düziçi ve suması ilçelerinde bulunan toplam 20 köyden seçilmiştir. Anket sonuçlarına göre, incelenen işletmelerin ortalama işletme arazisi 128.14 da, yerfıştığı arazisi ise 52.85 da’dır. İşletmelerde 1. rn olarak yetiştiriciliği yapılan yerfıştığı ekim alanı, toplam yerfıştığı ekim alanının %70.71’ini oluşturmakta, 2. rn yerfıştığı ekim alanı ise, toplam yerfıştığı ekim alanının %29.29’unu oluşturmaktadır. İşletmelerin yaşadıkları sorunlar; gübre fiyatlarının yksekk olması, yerfıştığı fiyatının dşkk olması, sulama maliyetlerinin yksekk olması ve yağışlar nedeniyle zamanında hasat yapılamaması olarak belirlenmiştir.

Kaya (2017), Hatay ili amikk ovasında (Antakya, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı ilçeleri) mısırd üreticilerinin damla sulama yöntemini benimsemesine etki eden faktörleri tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, damla sulama yöntemini kullanan ve kullanmayan grupp için de eēit sayıdaki üretici olacak şekilde toplamda 100 üreticiye anket uygulamıştır. Mısırd reticileri ile yüz yüze anket yapılarak veriler toplam iştir. Elde edilen bulgular; üreticilerin eğitim seviyesi, ailedeki birey sayısı, sulama sistemi eğitimi, kayıt tutma, yıllık toplam gelir, gazete okuma, mısırd verimi, mısırd ekim alanı,

mülk ve kira arazi, kredi kullanımı, yabancı ot ile mücadele, damla sulama bilgi düzeyi, tıkanma kaynağı, gelecek yıl mısır yetiştirme ve damla sulama kullanma düşüncesi gibi değişkenler ile sulama şekli arasındaki farkın önemli olduğunu bulmuştur.

Öztekin (2017), adana ili Karataş ilçesindeki çiftçilerin sosyoekonomik yapısı ve buğday yetiştiriciliğinde karşılaştıkları sorunların tespiti amacı ile yapmış olduğu çalışmada; 10 köyde buğday yetiştiriciliği yapan çiftçilerle yüz yüze görüşme yöntemi ile anket yapmıştır. Çiftçilerin sosyoekonomik yapısı bazı konularda birbirinden farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buğday yetiştiriciliğinde genellikle yağmurlama sulama uygulamasının yapıldığı görülmüştür. Çalışmanın yapıldığı köylerde yetiştiricilik açısından çok önemli sorunlar yaşanmadığı belirlenmiştir. Ancak hastalık ve zararlıların kontrolü ve kimyasal ilaç kullanımı en önemli sorunlarda birisi olarak görülmüştür. Kimyasal ilaçlar ve gübreler bilinçsiz bir şekilde kullanıldığı, bunun yanında çiftçilerin kooperatiflere üye olduğu ve pazarlamada sıkıntı olmadığı tespit etmiştir

Tiryakioğlu ve ark. (2017), tarafından yapılan çalışmada Hatay ve Şanlıurfa illerinde buğday verimi üzerinde etkili olan değişkenler incelenmiş olup, her iki bölge için buğday veriminde etkili olabileceği düşünülen ekoloji dışı 14 açıklayıcı değişken modelde kullanılmıştır. Modelde birim alandaki buğday veriminin düşük veya yüksek olması bağımlı değişken olarak yer almış, 159 üretici örnekleme yöntemi ile belirlenerek verilere binary lojistik regresyon ile analizi uygulanmış ve verimde etkili olan değişkenler belirlenmiştir. Sonuç olarak iki bölgede buğday veriminde çevreyle ilgili faktörlerle birlikte, girdi kullanım düzeyinin ve yetiştirme dönemi uygulamalarının etkili olduğunu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Hatay ilinde buğday verimi üzerinde sulama ve gübre miktarının etkisi önemli bulunmuş olup, Şanlıurfa ilinde sulama yapılması, gübre miktarı ve üretici yaşının artması gibi değişkenlerin önemli olduğu saptanmıştır. Buğday üretiminde birim alandaki verimi artırmak için, üreticilerin girdi kullanımı, uygulama zamanı ve yöntemleri konusunda üreticilerin bilinçlendirilmesi, en uygun girdi miktarı ve uygulama yöntemlerinin bölgesel düzeyde belirlenerek, üretici düzeyinde yaygınlaştırılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu araştırmanın materyalini, araştırma alanındaki tahıl yetiştiriciliği yapan tarım işletmelerinden anket yoluyla elde edilen bilgiler oluşturulmuştur. Veriler yüz yüze görüşmeler yapılarak anket yoluyla elde edilmiştir. Anket çalışması 2015 yılı bahar aylarında yürütülmüştür.

Araştırmada FAO, TÜİK ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na elde edilen ikincil veriler kullanılmıştır. Bu amaçla Gıda, Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı Hatay İl Müdürlüğü, Kırıkhan, Antakya ve Reyhanlı ilçe müdürlükleri, ayrıca konu ile ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde yapılmış çalışma bulgularından da yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

Örnek hacminin belirlenmesinde, tahıl üretiminin yoğun olduğu, tarım tekniği ve doğal koşullar açısından araştırma alanını temsil edebilecek ilçeler ve köyler gayeli örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup, bu köylerden tesadüfi olarak seçilen işletmelerle anket çalışması yapılmıştır.

Amik Ovası tahıl üreticileri (mısır ve buğday) ile anket yoluyla elde edilen veriler spss. 22.0 program yardımıyla analize hazire hale getirilmiştir. Sayısal değişkenler ortalama olarak, kategorik değişkenler ise frekans ve yüzde dağılımı şeklinde verilmiştir.

Örnek büyüklüğü minimum 100 olacak şekilde planlanmıştır. Çalışmada hedef kitleye ulaşmak kaynak bakımından zor olması nedeniyle örnekleme yapılmıştır.

Anket çalışması ilçe tarım alanı büyüklükleri düşünülerek örnek anket sayısı belirlenmiştir. Daha önce aynı bölgede yapılmış olan mısır tarımı ile ilgili olan çalışmada örnek büyüklüğü 140 olarak (Gözübenli ve ark. 2000) diğer bir çalışmada ise örnek sayısı 67 olarak (Öztekin, 2017) belirlenmiştir. Nitekim bir bölgede benzer özellikler taşıyan işletmelerden iyi seçilmiş 100 işletmeden oluşan örnek büyüklüğü, tarımsal işletmecilik araştırmalarında genellikle yeterli görülmektedir (Yang, 1964).

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Hatay İle İlgili Genel Bilgiler

Hatay ili ülkemizin güneyinde yer alır. Batıdan Akdeniz, güney ve doğudan Suriye, kuzeybatıdan Adana, kuzeyden Osmaniye ve kuzeydoğudan Gaziantep ile çevrilidir.

Yüzölçümü göller hariç 5.827km² olup, il topraklarının %46,1'ini dağlar, %33,5'ini ovalar ve %20,4'ünü platolar oluşturur. Amik Ovası'nın alanı 105.388 ha olup Hatay ili içindeki toplam ova alanının %73'ünü teşkil etmektedir. Amik Ovası'nda yetiştirilen ürünler arasında sırasıyla buğday, mısır, pamuk, patates, soğan, ayçiçeği ve soya gelmektedir (anonim, 2016).

Amik Ovası, akarsu vadileri ve kıyı ovaları kuvaterner yaşlı alüvyon dolgularla kaplıdır. En önemli dağlık alan, amik ovasının içinde yer aldığı graben alanı ile Akdeniz arasında adeta bir set gibi yükselen ve kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanış gösteren Amanos dağlarıdır. Amanos Dağları'nın doğusunda, dağların uzanışına paralel graben alanı yer alır. Bu grabenin tabanında Amik Ovası bulunur. Bu ova ilin en önemli ve en verimli tarım alanını oluşturur. İldeki diğer önemli ovalar ise; İskenderun körfezinin doğu ve kuzeydoğu kesiminde sıralanmış olan İskenderun, Dört Yol, Payas ve Erzin ovaları ile Asi Nehri'nin denize döküldüğü yerde bulunan Asi Delta Ovası'dır.

İlde yazları sıcak ve kurak, kışları ise ilik ve yağışlı karakteristik Akdeniz iklimi egemendir. Yıllık sıcaklık ortalamalarının 15.1 - 20 °C dereceleri arasında değişir. İlde yıllık ortalama toplam yağış miktarı 562.2–1216.3 mm'ler arasında değişir (anonim 2016). En fazla yağış kış aylarında, en az yağış yaz aylarında düşer. Yağışta dikkat çeken bir diğer özellik ise Dört Yol'un doğusundaki Amanos Dağları'nın denizden gelen hava akımlarına dik uzanış göstermesi ve buna bağlı oluşan otografi yağışlardan dolayı yıllık ortalama 1500 mm civarında yağış almasıdır.

Hatay ilinin en önemli akarsuyu, Asi Nehri'dir. Diğer önemli akarsular ise; asi nehri'nin kolları olan Küçük karaçay, Büyük karaçay, Afrin ve Karasu çaylarıdır. Ayrıca yerseli ve yayladaki baraj gölleri bulunur. Buna ek olarak ovanın büyük bölümünün sulanması için Reyhanlı barajı yapımı devam etmektedir.

Hatay, toprak türleri bakımından da çeşitlilik arz eder. İl sınırları içerisinde en yaygın olanlar; kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları, kırmızı Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, alüvyal topraklar ile alüvyal topraklardır. Kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları ile kırmızı Akdeniz toprakları ortalama 400-1000 mm'ler arasında yağış alan zemininde kalkerli kayaçların yoğun olduğu maki ve orman alanlarında görülür. Kahverengi orman toprakları bitki örtüsünün gür, yağış değerlerinin de yüksek olduğu kesimlerde yoğundur. Kolüvyal topraklar eğimli yamaçların eteklerinde, alüvyal topraklar ise ova ve vadi tabanlarında yeygindir (Anonim 2016).

4.2. Türkiye Buğday ve Mısır Ürünlerine İlişkin Ekim, Üretim ve Verim Değerleri

Çizelge 4.1'de 2005-2016 yılları arasında Türkiye mısır ve buğday ekim alanı, üretim miktarı ve verim değerleri verilmiştir.

Çizelge 4.1. Türkiye buğday ile mısır ekim, üretim ve verim değerleri

Türkiye mısır ve buğday verileri				
Yıllar	Ürün	Ekilen alan (bin dekar)	Üretim(bin ton)	Verim(kg/da)
2005	Mısır	-	-	-
	Buğday	92.500	21.460	232
2006	Mısır	5.360	3.811	721
	Buğday	84.900	20.036	236
2007	Mısır	5.175	3.535	684
	Buğday	80.977	17.248	213
2008	Mısır	5.950	4.274	720
	Buğday	81.000	20.574	254
2009	Mısır	5.920	4.250	719
	Buğday	81.000	20.574	254
2010	Mısır	5.940	4.310	726
	Buğday	81.034	19.691	243
2011	Mısır	5.890	4.200	717
	Buğday	80.960	21.778	269
2012	Mısır	6.226	4.600	739
	Buğday	75.926	20.272	267
2013	Mısır	6.599	5.900	895
	Buğday	77.726	22.074	284
2014	Mısır	6.586	5.950	907
	Buğday	79.192	19.006	240
2015	Mısır	6.881	6.400	933
	Buğday	78.668	22.577	287
2016	Mısır	6.800	6.400	942
	Buğday	76.719	20.600	280

Tuik, 2017.

2006-2016 yılları mısır ve buğday ekim alanlarına bakıldığında ülke genelinde mısır ekim alanı artarken buğday ekim alanının azaldığı görülmüştür. Yine aynı yıllar baz alındığında mısır ortalama verimi dekara 721 kg'dan 942 kg'a çekmiş, buğday ortalama verimi ise dekara 232 kg'dan 280 kg'a çıktığı görülmüştür.

Hatay'ın mısır ve buğday ortalama verimleri, ülkemiz ortalama verimlerinden mısırdaki %15, buğdayda ise %28 daha fazladır. Bunun sebebinin amik ovası tahıl üreticilerinin eğitim seviyelerinin yüksek olması, doğru tarım uygulamalarının yapılması, hibrit çeşitlerin kullanılması, damlama sulama gibi modern uygulamaların yapılması sayılabilir.

Çizelge 4,2.'de 2005-2016 yılları arasında Hatay iline ait mısır ve buğday ekim alanı, üretim miktarı ve verim değerleri verilmiştir.

Çizelge 4.2. Hatay iline ait mısır ve buğday üretim değerleri

Hatay ili mısır ve buğday verileri				
Yıllar	Ürün	Ekilen alan (dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
2005	Mısır	208.950	188.468	902
	Buğday	888.900	346.314	390
2006	Mısır	187.279	157.923	843
	Buğday	868.412	335.791	387
2007	Mısır	111.684	93.966	841
	Buğday	780.073	320.544	410
2008	Mısır	165.084	137.205	831
	Buğday	944.801	440.707	466
2009	Mısır	130.487	112.323	861
	Buğday	1.000.393	412.275	412
2010	Mısır	115.523	103.178	893
	Buğday	904.604	292.985	324
2011	Mısır	120.066	75.265	763
	Buğday	803.049	331.136	412
2012	Mısır	170.786	136.984	802
	Buğday	694.975	256.878	370
2013	Mısır	199.090	213.598	1.073
	Buğday	759.760	312.687	412
2014	Mısır	206.036	183.898	893
	Buğday	755.592	241.306	319
2015	Mısır	200.533	208.605	1.040
	Buğday	711.378	294.292	415
2016	Mısır	183.421	199.360	1.087
	Buğday	657.382	256.986	391

Tuik, 2017.

2005-2016 yılları arasında mısır ve buğday ekim alanlarına bakıldığında her iki ürünün de ekim alanının azaldığı görülmektedir. Hatay ili 2006 mısır ekim alanı 209 bin da iken 2016 yılında 183 bin da alana gerilemiştir. Buğday ekim alanı 889 bin da alandan 657 bin da alana gerilediği görülmüştür. Çizelge 4,2.'de ekim alanlarındaki azalmaya karşın verimde ise bir artış tespit edilmiştir. Mısır ekim alanlarındaki azalışın sulama suyu sıkıntısı ve II. Ürün mısır ekimin azalmasından kaynaklanabilir. Mısır ortalama verimin dekara 902 kg'dan 1087 kg'a çıktığı, buğday ortalama veriminin ise 390 kg'dan 391 kg'a çıktığı görülmüştür.

4.3. Araştırma Sonucunda Elde Edilen Bulgular

4.3.1. İşletmeci İle İlgili Genel Bilgiler

Amik ovasında tahıl yetiştiriciliği yapan üreticilerin yaş gruplarına göre dağılımı çizelge 4.3.'de verilmiştir. Üreticilerin % 38'i 25-45, % 52'si 46-65, % 7'si 66-85 yaş aralığında ve % 2'si 86 yaş ve üzeridir. Bölgedeki tahıl üreticileri 25-96 yaş aralığında değişiklik göstermekte olup, ortalama 50 yaş civarındadır. Bölge tahıl üreticilerinin ailedeki birey sayısı ortalama 5 kişi olup, 1-15 arasında değişmektedir.

Çizelge 4.3. Üreticilerin yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş grupları	Frekans	%
25-45	38	38,0
46-65	52	52,0
66-85	7	7,0
86+	2	2,0
Yanıtlayan	99	99,0
Yanıtlamayan	1	1,0
Toplam	100	100,0

Üreticilerin eğitim durumlarına göre dağılımı çizelge 4.4.'de verilmiştir. Üreticilerin % 13'ü okuryazar, %21'i ilkokul, % 14'ü ortaokul, % 25'i lise, % 20'si üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. Bölgenin tahıl üreticilerinin yaklaşık % 50'si lise ve üniversite mezunlarından oluşmaktadır.

Çizelge 4.4. Üreticilerin eğitim durumuna göre dağılımı

Eğitim durumu	Frekans	%
Okuryazar	13	13,0
İlkokul	21	21,0
Ortaokul	14	14,0
Lise	25	25,0
Üniversite	22	22,0
Yanıtlayan	95	95,0
Yanıtlamayan	5	5,0
Toplam	100	100,0

Hayvancılıkla uğraşan üreticilerin dağılımı çizelge 4.5.'de verilmiştir. Üreticilerin yaklaşık %90'i hayvancılık ile uğraşmazken %10'luk kısmı bu iş ile uğraşmakta olduğu görülmektedir. Ankete katılan çiftçilerin ortalama 26 yıldır tahıl üretimi yaptıklarını belirtmişlerdir. Bölgede uzun yıllardır (70 yıl) tahıl üreten çiftçilerin olmasına rağmen yeni tahıl üretimine başlayan (2 yıl) çiftçilerin olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.5. Hayvancılık ile uğraşan üreticilerin dağılımı

Hayvancılık ile uğranlar	Frekans	%
Hayri	88	88,0
Evet	10	10,0
Yanıtlayan	98	98,0
Yanıtlamayan	2	2,0
Toplam	100	100,0

Üreticilerin tahıl yetiştirme sistemine göre olan dağılımı çizelge 4.6.'da verilmiştir. Üreticilerin %82'si klasik, %11'i modern, %3'ü iyi tarım yapmaktadır.

Çizelge 4.6. Bölge tarımında tahıl üretim şekilleri

Tahıl üretim şekilleri	Frekans	%
Klasik	82	82,0
İyi tarım	3	3,0
Modern	11	11,0
Yanıtlayan	96	96,0
Yanıtlamayan	4	4,0
Toplam	100	100,0

Üreticilerin kayıt tutma ile ilgili durumu çizelge 4.7.'de verilmiştir. Üreticilerin %43'ü kayıt tutarken %45'i kayıt tutmamıştır.

Çizelge 4.7. Kayıt tutan üreticilerin dağılımları

Kayıt tutan üreticiler	Frekans	%
Evet	43	43,0
Hayır	45	45,0
Yanıtlayan	88	88,0
Yanıtlamayan	12	12,0
Toplam	100	100,0

Üreticilerin işletme dışında başka bir tarımsal işle uğraşanların dağılımı çizelge 4.8.'de verilmiştir. Üreticilerin %79'u işletme dışı başka bir tarımsal iş yapmamaktadır.

Çizelge 4.8. Üreticilerin işletme dışında tarımsal işle uğraşanların dağılımları

İşletme dışı tarımsal iş	Frekans	%
Hayır	79	79,0
Evet	17	17,0
Yanıtlayan	96	96,0
Yanıtlamayan	4	4,0
Toplam	100	100,0

Tahıl üreticilerin büyük çoğunluğu (%76) tarım yapmanın yanında ek işler yaparak geçimlerini sağladıklarını belirtmiştir. Diğer tarımla uğraşan çiftçiler ise geçimlerini tarımda sağladıklarını belirtmiştir. Bunun yanında emekli olup hala çiftçilik yapan üreticilerin de olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.9. Üreticilerin tarım dışı işle uğraşanların dağılımı.

Tarım dışı iş	Frekans	%
Hayır	76	76,0
Evet	17	17,0
Toplam	100	100,0

Üreticilerin sigorta durumunu gösteren dağılım çizelge 4.10.'da verilmiştir. Üreticilerin %92'si sigortalı ve fiilen çalışıyor iken %8'i emeklidir. Gerek tarım

uygulamalarındaki kayıt tutma durumu gerekse çiftçilerin sigortalılık durumunun yüksek olması bölge çiftçisinin bilinçli olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.10. Üreticilerin sigorta dağılımı

Üreticilerin sigorta durumu	Frekans	%
Hayır	5	5,0
Evet	92	92,0
Yanıtlayan	97	97,0
Yanıtlamayan	3	3,0
Toplam	100	100,0

Üreticilerin tarla arazisi olarak kullanılan mülk olan alanların ortalaması 210 dekar olup bu rakam 3 ile 900 dekar arasında, kira arazisi olarak kullanılan alanların ortalaması 150 dekar olup bu rakam 9 ile 700 dekar arasında, ortak arazisi olarak kullanılan alanların ortalaması 197 dekar olup bu rakam 26 ile 700 dekar arasında değişmektedir. Türkiye arazi varlığı ortalamasının üstünde bir arazi varlığına sahiptir.

Üreticilerin bahçe bitkileri ürettikleri arazilerin mülk olarak kullanılan alanların ortalaması 61 dekar olup bu rakam 10 ile 140 dekar arasında, kira olarak kullanılan alanların ortalaması 80 dekar olup bu rakam 14 ile 162 dekar arasında, ortaklık olarak kullanılan alanların ortalaması 68 dekar olup bu rakam 15 ile 110 dekar arasında değişmektedir.

Üreticilerin hem tarla hem de bahçe bitkileri olarak kullanılan arazilerin mülk, kira ve ortak edinim arazi miktarları baz alındığında; mülk olarak kullanılan arazilerin ortalamasının 190 dekar olduğu (en az 3 da. En çok 750 da.), kira olarak kullanılan arazilerin ortalamasının 147 dekar olduğu (en az 9 da. En çok 700 da.), ortak olarak kullanılan arazilerin ortalamasının 211 dekar olduğu (en az 26 da en çok 700 da.) görülmektedir.

Üreticilerin arazilerinin kuru-sulu bazında dağılımına bakıldığında arazilerin tamamının sulu olduğu görülmektedir. Çalışmanın yapıldığı alan sulanabilir araziler içerisinde olduğu hem çalışmada hem de kaynaklardan anlaşılmıştır.

4.3.2. Buğday üreticileri ile ilgili elde edilen sonuçlar

Üreticilerin arazi kullanımı parsel sayısı bakımından ürün bazlı dağılımına bakıldığında; buğdayda parsel sayısının ortalama 3 olduğu ve bu sayının 1 ile 43 arasında değiştiği, mısırdaki parsel sayısının ortalama 3 olduğu ve bu sayının 1 ile 15 arasında değiştiği, sebze ve meyvede parsel sayısının 1 ya da 2 olduğu, diğer ürünlerde parsel sayısının 1 ile 6 arasında değiştiği görülmektedir.

Üreticilerin arazi kullanımı ekim alanı bakımından ürün bazlı dağılımına bakıldığında; buğday ekim alanının ortalamasının 123 dekar olduğu ve bu sayının 10 ile 500 dekar olarak değiştiği, mısır ekim alanının ortalamasının 150 dekar olduğu ve bu sayının 15 ile 600 dekar arasında değiştiği, sebze ekim alanının ortalamasının 62 dekar olduğu ve bu sayının 20 ile 162 dekar arasında değiştiği, meyve ekim alanının ortalamasının 41 da. Olduğu ve bu sayının 10 ile 95 dekar arasında değiştiği, diğer ürünlerin ekim alanının ortalamasının 135 dekar olduğu ve bu sayının 3 ile 700 dekar arasında değiştiği görülmüştür.

Üreticilerin nadasa arazi bırakmadığı görülmüş olup, nadas alanı genellikle sulama yapılmayan yerlerde uygulanan bir tarım sistemi olduğundan çiftçilerimiz cevapları ile de desteklenmiştir. Üreticilerin büyük çoğunluğunun (%60) bir tarım kuruluşuna üye olduğu, yaklaşık %70'inin kredi kullandığı ve tamamının ürün desteği aldığı belirlenmiştir.

Tahıl üreticiliği yapan ova çiftçisinin münavebe dağılımı çizelge 4.11.'de verilmiştir. Üreticilerin %44'ü buğday-pamuk-mısır-sebze, %19'u buğday-mısır, %6'si sadece mısır, %1' sadece buğday, %1'i buğday-yem bitkileri ekim nöbetini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.11. Üreticilerin münavebe yapısına göre dağılımı

Münavebe	Frekans	%
Sadece buğday	6	6,0
Sadece mısır	1	1,0
Buğday ve yem bitkileri	1	1,0
Buğday ve mısır	19	19,0
Buğday, pamuk, mısır, sebze	44	44,0
Buğday, pamuk, fiğ	14	14,0
Yanıtlayan	85	85,0
Yanıtlamayan	15	15,0
Toplam	100	100,0

Üreticiler genellikle ekmeklik buğday çeşitlerini tercih etmiş olup en fazla sagittario, basribey, masaccio, adana99, victoria, stendal, ve golia bunun yanında makarnalık buğday olan karakılçık çeşidini ürettiklerini ifade etmişlerdir. Yerel bir makarnalık çeşidi olan karakılçık buğdayını da genellikle bulgur olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Amik ovasını temsil eden alanlarda yapılan bu çalışmada buğday ekim tarihleri çizelge 12.'de verilmiştir. Buna göre üreticilerin %63'ü 1-15 kasım, %33'ü 15-30 kasım, %4'ünün ise 1-30 Aralık tarih aralıklarında ekimi gerçekleştirmiştir.

Çizelge 4.12. Üreticilerin buğday ekim tarih aralıkları

Buğday ekim tarih aralıkları	Frekans	%	(buğday içindeki) %
Ekim 15-30	1	1,0	1,3
Kasım 1-15	50	50,0	62,5
Kasım 15-30	26	26,0	32,5
Aralık 15-30	1	1,0	1,3
Aralık 1-16	2	2,0	2,5
Yanıtlayan	80	80,0	100,0
Yanıtlamayan	20	20,0	0
Toplam	100	100,0	0

Üreticilerin tohum seçim tercihlerinin dağılımı çizelge 4.13.'de verilmiştir. Buna göre üreticilerin %57'si ticari firma önerisiyle, %25'i komşudan görerek, %13 tarım teşkilatlarının önerisiyle ve %5'i üniversitenin önerisiyle tohumun seçimini yaptığını belirtmiştir.

Çizelge 4.13. Üreticilerin tohum seçim tercihlerinin dağılımı

Tohum seçimi	Frekans	%	(buğday içindeki) %
Komşudan görerek	20	20,0	25,3
Ticari firmanın tavsiyesiyle	45	45,0	57,0
Tarım teşkilatının önerisiyle	10	10,0	12,7
Üniversite önerisiyle	4	4,0	5,1
Yanıtlayan	79	79,0	100,0
Yanıtlamayan	21	21,0	0
Toplam	100	100,0	0

Tahıl üreticilerinin %65'i 20-31 Mayıs tarihleri arasında, %35'i 1-10 haziran tarihleri arasında ovadaki buğday hasadını gerçekleştirmişlerdir.

Bölgede buğday üreticilerinin %57'si buğday üretiminde sulama yapmamakta %43'ü sulama yapmakta, sulama sayısı 1 ile 2 arasında değişmektedir. Üreticilerin sulama suyunu %56'si kendi kuyusundan, %27'si barajdan, %14 sulama kooperatifinden ve %3 komşusundan kira ile karşıladığı görülmektedir. Buğday üreticilerinin %79'u toprak analizi yaptırmakta iken %21'i analiz yaptırmadığı görülmektedir.

Bölgedeki buğday üreticileri taban gübresi olarak 15:15:15 gübresini tercih etmekte ve ortalama dekara 20 kg. Uygulamakta, 1. Üst gübre olarak 20:20:0 kompoze gübresini tercih etmekte ve ortalama 25-30 kg. Dekara uygulamakta, 2. Üst gübre olarak 18:46:0 üre gübresini tercih etmekte ve ortalama 25-30 kg dekara uygulanmaktadır.

Buğday üreticilerinin hemen hemen tamamı yabancı otla mücadele etmekte, geniş ve dar yapraklı yabancı ot mücadelesine bazında bakıldığında %1'i dar yapraklı ot ile %24'ü geniş yapraklı ot ile %75'i her ikisiyle mücadele edildiği görülmüştür.

Buğday üreticilerinin %87'sinin zararlılarla mücadele yaptığı, bu zararlıların dağılımına baktığımızda %93'ü afid ile mücadele, %3'ünün süne ile %4'ünün her iki zararlı ile mücadele yapıldığı görülmektedir.

Buğday üreticilerinin %97'sinin hastalıklarla mücadele ettiği, mücadele eden çiftçilerin %24 septoria ile, %19'unun pas ile, %42'ünün septoria ve pas ile, %1'inin sürme ve pas ile %14'ünün her üç hastalıkla mücadele ettiği görülmektedir. Çiftçilerin büyük çoğunluğu hastalıkların ürün kayıplarına neden olduğunu gördüklerinden hastalıkla mücadele yaptıkları belirlenmiştir.

Buğday üreticilerinin hasat şeklinin tamamının biçerdöver ile yapıldığı görülmektedir.

Buğday üreticilerinde ortalama dekara verimin %47'sinin 500-600 kg. Arasında, %40'nin 600-700 kg. Arasında, %5'inin 400-500 kg. Arasında, %3'ünün 300-400 kg. Arasında olduğu görülmüştür. Amik Ovası ortalaması buğday üretimi ülke dünya ortalamışından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Buğday üreticilerini ürün değerlendirme şekline bakıldığında %82'sinin hemen sattığı, %13'ünün depoladıktan sonra sattığı, %5'inin bir kısmını sattığı bir kısmını depoladıktan sonra sattığı görülmektedir.

Buğday üreticilerinin ürün satışı olarak %69'unun tüccarı, %14'ünün toprak mahsulleri ofisini, %16'sinin diğer alıcıları, %1'ininde yem fabrikalarını tercih ettiği görülmüştür.

Buğday üreticilerinin tamamı ürün fiyatını yetersiz görmektedir. Buğday yetiştiricilerinin buğdayı tercih etmelerinin sebebi olarak %51'inin münavebe, %34'ünün tarımının kolay işçiliğinin az olması, %32'sinin her iki sebepten dolayı olduğu görülmüştür.

Ovadaki buğday üreticilerinin buğday yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar çizelge 4.14.'de verilmiştir. Buna göre üreticiler önem sırasına göre cevapları; ürün fiyatı ile ilgili sorunun cevabı 1. sırada %93, 2. sırada %7 şeklinde, ürün fiyatının zamanında açıklanmaması ile ilgili sorunun cevabı 1. sırada %2, 2. sırada %29, 3. Sırada %69 şeklinde, kar marjının düşük olması ile ilgili sorunun cevabı 1. sırada %6, 2. sırada %71, 3. sırada %2, 4. sırada %3 şeklinde ve depolama sorunu-fire yüzdesi ile ilgili sorunun cevabı 1. sırada %1, 2. sırada %3, 4. sırada %33 şeklinde gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.14. Ova üreticilerinin buğday yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar

Yaşanan sorunlar	Önem sırası			
	1	2	3	4
Ürün fiyatı (%)	93	7	-	-
Ürün fiyatının zamanında açıklanmaması (%)	2	29	69	-
Kar marjı düşük(%)	6	71	2	3
Depolama sorunu, fire yüzdesi (%)	1	3	-	33

4.3.3. Mısır üreticileri ile ilgili elde edilen sonuçlar

Ovadaki mısır üreticilerinin %76'si i. Ürün mısır ekerken %6'sinin ii. Ürün mısır ektiği ve %18'inin hem i. Hem de ii. Ürün mısır ektiği belirlenmiştir.

Mısır üreticilerinin mısır ekim tarih aralıkları çizelge 4.15.'de verilmiştir. Üreticilerin %38'i 10-20 mart, %24'ü 1-10 mart, %17'si 1-10 nisan, %14'ü 10-20 nisan ve %7'si 20-30 mart tarihlerinde ekim gerçekleştirmişler. Bölge koşullarında daha önce yapılan çalışmalarda ana ürün mısır tarımı için en uygun ekim zamanının nisan ayı içerisinde yapılması gerektiği Gözübenli ve ark. (2010) tarafından bildirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda ekim zamanlarının büyük oranda nisan ayının öncesinde yapıldığı

belirlenmiştir. Çalışmanın 2003 ve 2004 yıllarında yapılmış olması, değişen mısır çeşitlerinin yanında iklim koşullarının değişmiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Mısır ekim zaman çalışmalarının son yıllarda daha erken yapılarak bölge çiftçilerine daha fazla katkıda bulunulması gerekmektedir.

Çizelge 4.15. Ovadaki i. Ürün mısır ekim tarih aralıkları

I. Ürün mısır ekim tarihi	Frekans	%	(mısır içindeki) %
Mart 1-10	14	14,0	24,1
Mart 10-20	22	22,0	37,9
Mart 20-30	4	4,0	6,9
Nisan 1-10	10	10,0	17,2
Nisan 10-20	8	8,0	13,8
Yanıtlayan	58	58,0	100,0
Yanıtlamayan	42	42,0	0
Toplam	100	100,0	0

II. Ürün mısır üreticilerinin %69'u 1-10 haziranda, %31'i 10-20 haziranda ekim faaliyetini gerçekleştirmektedir.

Ovadaki mısır üreticilerinin mısır seçim tercih dağılımı çizelge 4.16.'de verilmiştir. Üreticilerin %87'si ticari firma tavsiyesiyle, %8'si tarım teşkilatının önerisiyle, %3'ü komşudan görerek ve %2'si üniversite önerisiyle tohum seçimi yapmışlardır.

Çizelge 4.16. Ovadaki mısır üreticilerinin mısır tohum seçim tercihi

Mısır tohum seçimi	Frekans	%	(mısır içindeki payı %)
Komşudan görerek	2	2,0	3,2
Ticari firmanın tavsiyesiyle	54	54,0	87,1
Tarım teşkilatının önerisiyle	5	5,0	8,1
Üniversite önerisiyle	1	1,0	1,6
Yanıtlayan	62	62,0	100,0
Yanıtlamayan	38	38,0	0
Toplam	100	100,0	0

Ovadaki i. Ürün mısır hasat tarih aralıkları çizelge 4.17’de verilmiştir. Üreticilerin %53’ü 15-30 ağustos, %39’u 1-15 Eylül ve %8’i 1-15 ağustos tarihlerinde hasatlarını gerçekleştirmişlerdir.

II. Ürün mısır üreticilerinin %58’i 15-30 Ekim, %24’ü 15-30 Eylül, %12’si 1-15 Kasım tarihlerinde ve %6’si müsait olduğu tarihte hasatlarını gerçekleştirmişlerdir.

Çizelge 4.17. Ovadaki i. Ürün mısır hasat tarih aralıkları

I. Ürün mısır hasat tarihi	Frekans	%	(mısır içindeki payı %)
Ağustos 1-15	5	5,0	8,5
Ağustos 15-30	31	31,0	52,5
Eylül 1-15	23	23,0	39,0
Yanıtlayan	59	59,0	100,0
Yanıtlamayan	41	41,0	0
Toplam	100	100,0	0

Ovadaki i. Ürün mısıra verilen sulama sayısı aralıkları çizelge 4.18.’de verilmiştir. Üreticilerin %77’si 5-8 sulama, %18’i 8-11 sulama ve %5’i 3-5 sulama aralığında gerçekleştirmiştir.

II. Ürün mısır üreticilerinin %67’si 7-9 kere su, %33’ünün ise 5-7 kez su verildiği görülmüştür.

Çizelge 4.18. Ovadaki i. Ürün mısıra verilen su sayı aralıkları

I. Ürün mısır sulama sayısı	Frekans	%	(mısır içindeki payı %)
3-5	3	3,0	5,0
5-8	46	46,0	76,7
8-11	11	11,0	18,3
Yanıtlayan	60	60,0	100,0
Yanıtlamayan	40	40,0	0
Toplam	100	100,0	0

Ova üreticisinin mısır üretiminde kullandığı su kaynakların dağılımı çizelge 4.19.’da verilmiştir. Üreticilerin %68’i kendi kuyusunu, %21’i sulama kooperatifini, %8’i barajı ve %3’ü kuyu ile barajı su kaynağı olarak kullandıkları görülmüştür.

Çizelge 4.19. Mısır sulamasında kullanılan su kaynakları

Su kaynağı	Frekans	%	(mısır içindeki payı %)
Kendi kuyusundan	42	42,0	67,7
Sulama kooperatiflerinden	13	13,0	21,0
Barajdan	5	5,0	8,1
Kuyu+baraj	2	2,0	3,2
Yanıtlayan	62	62,0	100,0
Yanıtlamayan	38	38,0	0
Toplam	100	100,0	0

Bölgedeki mısır üreticileri taban gübresi olarak 15:15:15 gübresini tercih etmekte ve dekara ortalama 35 kg. Uygulamakta, 1. Üst gübre olarak 33 nitrat gübresini tercih etmekte ve dekara ortalama 35kg. Uygulamakta, 2. Üst gübre olarak amonyum sülfat gübresini tercih etmekte ve dekara ortalama 25 kg uygulanmaktadır.

Mısır üreticilerinin %91'i yabancı otla mücadele yaparken %9'u yabancı otla mücadeleye gerek duymamıştır. Yabancı ot mücadelesi yapan üreticilerin %86'si ekimden sonra, %4'ü ekimden önce, %10'u ekim öncesi ve sonrası mücadele yapmaktadırlar.

Ovadaki mısır üreticilerinin tamamı zararlılarla mücadele yaptığını belirtmiştir. Bunun yanında üreticilerin %16'si hastalıklarla mücadele yapmakta ancak %84'ü ise herhangi bir mücadele yapmamaktadır. Hastalık mücadele yapanların %10'u rastık ile, %60' kök boğazı çürüklüğü ve %30'u ise her iki hastalıkla mücadele ettiklerini belirtmişlerdir.

Mısır üreticilerinin i. Ürün ortalama verim bazında %37'si 1000-1200 kg/da, %35'i 1200-1400 kg/da, %28'i 1400 kg/da. Ve yukarısı şeklinde verim aldıklarını belirtmiştir. II. Ürün mısır yetiştiricilerinin ortalama verimi ise %60'inin 900-1000 kg/da, %40'inin ise 700-800 kg/da şeklinde gerçekleştiğini belirtmiştir.

Ovadaki mısır üreticilerinin ürün değerlendirme şekil dağılımı çizelge 4.20.'de verilmiştir. Üreticilerin %91'inin ürünü hemen sattığı, %5'inin depolayıp sattığı ve %4'ünün ise bir kısmını depolayıp bir kısmını sattığı görülmüştür.

Mısır üreticilerinin ürün %24'ü tüccara, %23'ü TMO'ine ve %13'ü hem tüccara hem de TMO'ya geri kalanının ise nişasta fabrikalarına sattıklarını belirtmiştir.

Çizelge 4.20. Mısır üreticilerinin, ürünü değerlendirme şekli

Ürünü değerlendirme şekli	Frekans	%	(mısır içindeki payı %)
Hemen satıyorum	62	62	91,2
Depolayıp satıyorum	3	3	4,4
Bir kısmını depolayıp bir kısmını satıyorum	3	3	4,4
Yanıtlayan	68	68	100
Yanıtlamayan	32	32	0
Toplam	100	100	0

Ova çiftçilerinin mısır üretimi yapma nedenlerinin dağılımı çizelge 4.21.'da verilmiştir. Mısır eken çiftçilerin arasında %57'si tarımının kolay işçiliğinin az olması, %29'u münavebe, %5'i komşusunun ekmesinden dolayı, %3'ü kazancının iyi olması ve %6'si hepsini birden neden gösterdiğini belirtmiştir.

Çizelge 4.21. Mısır ekimi tercih nedenleri

Mısır ekimi nedenleri	Frekans	%	(mısır içindeki payı %)
Tarımı kolay ve işçiliğinin az olması	37	37,0	56,9
Komşularım ekiyor	3	3,0	4,6
Çok fazla para kazanıyorum	2	2,0	3,1
Münavebe	19	19,0	29,2
Hepsi	4	4,0	6,2
Yanıtlayan	65	65,0	100,0
Yanıtlamayan	35	35,0	0
Toplam	100	100,0	0

Ovadaki mısır üreticilerinin mısır yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar çizelge 4.22'de verilmiştir. Buna göre üreticiler önem sırasına göre cevapları: ürün fiyatının düşük olması ile ilgili sorunun cevabi 1. sırada %52, 2. sırada %8, 3. sırada %1 şeklinde, TMO'nun bazı yıllar hiç mahsul almaması ile ilgili sorunun cevabi 1. sırada %14, 2. sırada %47, 3. sırada %33, 4. sırada %4 şeklinde girdi fiyatlarının yüksek olması ile ilgili sorunun cevabi 1. sırada %6, 2. sırada %31, 3. sırada %57, 4. sırada %4 şeklinde, depolama sorunu-fire yüzdesi ile ilgili sorunun cevabi 2. sırada %12, 2. sırada %13, 4. sırada %75 şeklinde ve destekleme miktarının az olması ile ilgili sorunun cevabi 5. sırada %1 şeklinde gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.22. Ova üreticilerinin mısır yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar

Yaşanan sorunlar	Önem sırası				
	1	2	3	4	5
Ürün fiyatı düşüklüğü (%)	52	8	1	-	-
TMO'nun bazı yıllar hiç mahsul almaması (%)	14	47	33	6	-
Girdi fiyatların yüksek olması (%)	6	32	57	4	-
Depolama sorunu, fire yüzdesi (%)	-	12	13	75	-
Destekleme miktarının az olması (%)	-	-	-	-	1

Ovadaki mısır üreticilerinin %79'u toprak tahlili yaptırırken %21'i yaptırmamaktadır.

Ova tahıl üreticilerine tahılla ilgili geleceğe dönük soru sorulduğunda üreticiler sırasıyla; ürün alım garantisinin olmaması, alternatif ürün olmaması, destekleme miktarının arttırılması, elektrik ile sulama suyu ücretlerinde iyileştirmeye gidilmesi ve indirim yapılması, ekilecek tahıl fiyatının satış fiyatının önceden bilinmesi, girdi masraflarının düşürülmesi ürün satış fiyatının iyileştirilmesi, havza modelinin uygulanması, tahıl ihracatının arttırılması, münavebenin yaygınlaştırılması, sözleşmeli üretimin arttırılması, TMO alım silkontilerinin giderilmesi, üniversitelerin tohum seçiminde yardımcı olması şeklinde olmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülke ekonomisine büyük ölçüde katkı sağlayan Hatay ili, tarımda önemli bir yere sahiptir. Bölgenin toprak ve uygun iklim koşulları, yıl içinde çeşitli tarım ürünlerini yetiştirmeye olanak sağlamaktadır. Bölgede yetiştiriciliği yapılan ürünler arasında tahıllar en önemli yere sahip olup, en fazla ekim alanına sahip ürün grubudur.

Çalışmaya katılan üreticiler ile ilgili genel bilgilerde ailedeki birey sayısının ortalama 5 kişi olduğu belirlenmiştir. Bölgenin tahıl üreticilerinin yaklaşık % 50'si lise ve üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Gerek eğitim seviyesinin yüksekliği gerekse mali durumun iyi olmasından dolayı tahıl üretim ve verim değerleri ülke ortalamasından daha yüksektir. Bölgede tahıl üreticilerinin sadece %10'u hayvancılıkta yapmaktadır. Üreticiler tahıl yetiştirirken genellikle klasik yöntemleri tercih etmektedir. Üreticilerin %79'u işletme dışı başka bir tarımsal iş yapmamaktadır. Bölge üreticileri gelirlerini arttırmak amacıyla tahıl yetiştiriciliğinin yanı sıra farklı işler de yapmaktadır. Emekli olmasına rağmen tarımsal faaliyetlerine devam eden üreticilerde bulunmaktadır. Üreticilerin %90'ından fazlasının sosyal güvencesi bulunmakta ve aktif işgücü içinde yer almaktadır.

Üreticilerin tarla arazisi olarak kullanılan mülk olan alanların ortalaması 210 dekar, bahçe bitkileri üretilen arazilerin mülk olarak kullanılan ortalama 61 dekar, hem tarla hem de bahçe bitkileri olarak kullanılan arazilerin mülk olarak kullanılan arazilerin ortalamasının 190 dekar olduğu saptanmış olup, kiracılık ile yetiştiricilik yaptıkları alanları da mevcuttur.

Üreticilerin arazilerinin kuru-sulu bazında dağılımına bakıldığında arazilerin tamamının sulu olduğu görülmektedir. Ancak son yıllarda yaşanan kuraklıktan dolayı ikinci ürün yetiştiriciliğinde sulama suyu sorunu çıkmakta, mevcuttaki derin kuyulardan çekilen sulardan dolayı yeraltı suyu seviyesinin bir hayli azalmakta olduğu tespit edilmiştir. Yine ovadaki drenaj kanallarının işlevini yitirmesinden dolayı (önder, 2003) yoğun yağın yağmurlardan sonra buğday ekili alanlar su altında kalmakta ve ürünler zarar görmektedir. Hatta sigorta şirketleri bu bölgede tarım sigortası yapmamaktadırlar. Bundan dolayı drenaj kanallarının bir an evvel temizlenmesi gerekmektedir.

Üreticilerin buğday ekim alanını ortalamasının 123 dekar, mısır ekim alanı ortalama 150 dekar, sebze ekim alanını ortalama 62 dekar, meyve ekim alanı ortalama 41 da, diğer ürünlerin ekim alanı ise ortalama 135 dekardır. Son yıllarda hızla artan kuraklık ve yaşanan su sıkıntısı buğdayın sulanmasına, mısırın ekim alanlarının azalmasına neden olmuştur.

Üreticilerin nadas alanı bırakmadığı, büyük çoğunluğunun (%60) bir tarım kuruluşuna üye olduğu, yaklaşık %70'inin kredi kullandığı ve tamamı ürün desteği almaktadır. Ayrıca bölge üreticisinin yaklaşık yarısı buğday-pamuk-mısır-sebze arasında münavebe yapmaktadır. Münavebenin daha uygulanabilir yapılması için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bitkisel üretime destekleme ödemesi yapılmasına dair tebliğ (tebliğ no: 2017/39) yayınlanmıştır. Bu tebliğe göre 2017 üretim yılından başlamak üzere, örtüaltı üretimler ve çeltik hariç olmak üzere parsele aynı tek yıllık bitki arka arkaya üç kez ekilirse, üçüncü üretim için destekleme ödemeleri yapılmaması yönünde karar alınmıştır.

Üreticiler genellikle ekmeklik buğday tercih etmiş olup en fazla sagittario, basribey, masaccio, adana99, victoria, stendal, ve golia çeşitlerini ekmiştir. Bunun yanında makarnalık buğday olan karakilçık çeşidi de yetiştirilmiştir. Üreticilerin %60'ından fazlası 1-15 Kasım tarihleri arasında buğday ekimini gerçekleştirmektedir.

Tahıl üreticilerinin %65'i 20-31 Mayıs tarihleri arasında, %35'i 1-10 haziran tarihleri arasında ovadaki buğday hasadı yapmaktadır. Üreticilerin neredeyse %60'i buğday üretiminde sulama yapmazken, %43'ü ise kuraklığa bağlı olarak sulama sayısı 1 ile 2 kez olmak üzere sulama yapmaktadır. Üreticilerin %56'si sulama suyunu kendi kuyusundan almaktadır. Derin kuyulardan yapılan sulama suyunda elektrik maliyetinin yüksek olmasından dolayı üretim maliyetleri artmaktadır. Maliyetin düşürülebilmesi için bir an evvel yapım aşamasında olan Reyhanlı Barajı'nın bitirilmesi gerekmektedir. Buğday üreticilerinin %79'u toprak analizi yaptırmakta iken %21'i analiz yaptırmadığı görülmektedir. 2015 yılından sonra mazot gübre desteklemesinde toprak analiz şartının kalkması ile toprak analizi yaptıranların sayısı oldukça azalmış olduğu görülmüştür. Toprak analiz şartının daha etkin ve akademik anlamda yapılarak tekrardan hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Taban gübresi ve üst gübre şeklinde genellikle 25-30 kg/da gübre uygulanmaktadır. Üreticilerin %75'i dar ve geniş yaprak olmak üzere yabancı otlarla

mücadele etmektedir. Ayrıca üreticilerin %90'ından fazlası afid zararlısıyla mücadele ettiğini bildirmiştir. Buğdayda septoria, pas, sürme gibi hastalıklarla da mücadele edilmektedir.

Buğday üreticilerinin hasat şeklinin tamamının biçerdöver ile yapılmaktadır. Buğday üreticilerinde ortalama dekara verimin %47'sinin 500-600 kg., %40'nin 600-700 kg., %5'inin 400-500 kg., %3'ünün 300-400 kg. Arasında olduğu bildirilmiştir. Buğday üreticilerinin %82'si ürününü hemen satmaktadır. Buğday üreticilerinin ürün satışı olarak %69'unun tüccarı, %14'ünün toprak mahsulleri ofisini, %16'sinin diğer alıcıları, %1'ininde yem fabrikalarını tercih etmektedir. Buğday üreticilerinin tamamı ürün fiyatını yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Ovadaki buğday üreticilerinin buğday yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar ürün fiyatı, ürün fiyatının zamanında açıklanmaması, kar marjının düşük olması ve depolama sorunu-fire yüzdesidir. Yaş meyve sebze olduğu gibi tahıllarda da lisanslı depolama önerilir. Ovadaki mısır üreticilerinin %76'si i. Ürün mısır yetiştiriciliğini tercih etmektedir. Mısır üreticilerinin mısır ekimini genellikle mart ayı içerisinde gerçekleştirmektedir. Üreticilerin yarısından fazlası 15-30 ağustos tarihlerinde mısır hasadı yapmaktadır. II. Ürün mısır üreticilerinin ise neredeyse %60'ı 15-30 ekim tarihlerinde hasat yapmaktadır.

Ovada i. Ürün mısıra genellikle 5-8 kez su verilmektedir. II. Ürün mısır üreticilerinin ise neredeyse %70'i 7-9 kez su vermektedir. Amik ovasında ikinci ürün yetiştiriciliğine, sulama suyundaki sıkıntılardan dolayı ürün desteklemesinden çıkarılması gerekmektedir.

Bölgedeki mısır üreticileri taban gübresi olarak 15:15:15 gübresini tercih etmekte 1. Üst gübre olarak 33 nitrat, 2. Üst gübre olarak amonyum sülfat kullanmaktadır. Mısır üreticilerinin %91'i yabancı otla mücadele yapmaktadır. Yabancı ot mücadelesi yapan üreticilerin %86'si ekimden sonra, %4'ü ekimden önce, %10'u ekim öncesi ve sonrası mücadele yapmaktadır.

Ovadaki mısır üreticilerinin tamamı zararlılarla mücadele yaptığını belirtmiştir. Rastık, kök boğazı çürüklüğü gibi hastalıklarla da mücadele etmektedirler. Mısır üreticilerinin i. Ürün ortalama verim bazında %37'si 1000-1200 kg/da, %35'i 1200-1400 kg/da, %28'i 1400 kg/da ve üzerinde verim almaktadır. II. Ürün mısır

yetiştiricilerinin ortalama verimi ise %60'ının 900-1000 kg/da, %40'ının ise 700-800 kg/da olarak gerçekleşmektedir.

Ovadaki mısır üreticilerinin %91'i ürünü hemen satmaktadır. Mısır üreticilerinin %24'ü tüccara, %23'ü TMO 'ya ve %13'ü hem tüccara hem de TMO'ya geri kalanı ise nişasta fabrikalarına satmaktadır.

Mısır üreticilerinin %57'si yetiştirilmesinin kolay ve işçiliğinin az olması, %29'u münavebe olmasını yetiştiricilik sebebi olarak göstermiştir. Mısır yetiştiriciliği ve ticareti ile ilgili yaşadığı sorunlar önem sırasına göre ürün fiyatının düşük olması, TMO'nun bazı yıllar hiç mahsul almaması, girdi fiyatlarının yüksek olması, depolama sorunu-fire yüzdesi olarak sıralanmıştır. TMO'nun vaktinde mısır alımı yapmaması ve çiftçiye verilen randevu sisteminde büyük aksaklıkların olması nedeniyle ifti mağdur olmaktadır. Bu mağduriyetler arasında randevu sisteminden dolayı aynı tarihlerde hasat yapan çiftçiler ürünlerini zamanında teslim edememekte, nakliye süresi uzamakta ve yevmiye miktarlarının artması sayılabilir.

Üreticilerin geleceğe dönük beklentileri arasında; havza modelinin uygulanarak destekleme miktarının arttırılması, girdi masraflarının düşürölmesi, ekilecek tahılın satış fiyatının önceden bilinmesi ve ürün satış fiyatının iyileştirilmesi, TMO alım sıkıntılarının giderilmesi, maliyeti düşürebilmek için elektrik ile sulama suyu ücretlerinde indirim yapılması yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2004. TÜİK, 2004. 2001 genel tarım sayımı, tarımsal işletmeler (haneli). **T.C. Başbakanlık devlet istatistik enstitüsü**, Ankara. www.tuik.gov.tr erişim tarihi: 02/07/2017.
- Anonim, FAO, 2014. Food and agriculture organization of the united nations web sayfası. (<http://www.fao.org>) erişim tarihi: 02/07/2017.
- Anonim, 2016. Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı Hatay tarım il müdürlüğü brifing raporu. Erişim tarihi: 01/07/2017.
- Anonim, (2017) TÜİK, 2017. Türkiye istatistik kurumu, www.tuik.gov.tr erişim tarihi: 02/07/2017.
- Ağır, H. B., 2012. İzmir ilinde örtüaltı ve açıkta çilek yetiştiriciliğinin teknik ve ekonomik yönden incelenmesi üzerine bir araştırma. **Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İzmir.
- Akkaya, M. S., 2002. Türkiye ve Avrupa birliğinde tarımsal yayım ve haberleşmede bilgi akışı üzerine bir araştırma. **Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum.
- Aktaş, E. and Yurdakul, O., 2005. Effects of agricultural support and technology policies on corn farming in cukurova region. Mpra paper no. 8645, posted 10. May 2008 02:53 utc online at <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/8645/>
- Altınkaynak, A., 2002. Erzurum ili Uzundere ilçesinin sosyo-ekonomik yapısı ve tarımsal yayım açısından kalkınma olanakları. **Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum.
- Bozkurt, M., 2005. Şanlıurfa ili merkez ilçede süt sığırcılığı yetiştirme sorunlarının tarımsal yayım açısından değerlendirilmesi denemesi. **Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Şanlıurfa.
- Çelebi, R., Çelen, A. E., Çelebi, Ş. Z. ve Şahar, A. K., 2010. Farklı azot ve fosfor dozlarının mısırın (Zea mays L.) Silaj verimi ve kalitesine etkisi. **Selçuk Tarım Ve Gıda Bilimleri Dergisi**. Cilt 24, sayı 4.
- Emeklier, Y., 1993. **Sıcak iklim tahılları (tahıllar ii)** Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları: 1296, Yardımcı ders kitabı: 372, 118 s. Ankara.
- Ergen, H. A., 2004. Gaziantep ili Yavuzeli ilçesinin sosyo-ekonomik yapısı ve tarımsal yayım açısından kalkınma olanakları üzerine bir araştırma, **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Adana.
- Gayipov, S., 2008. Türkmenistan tarımının yeniden yapılanması (reorganizasyonu) sürecinde ortaya çıkan sorunlar ve çözüm yolları: Ahal ili örneği. **Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, İzmir.
- Gözübenli, H., Şener, O., Konuşkan, Ö., Şahinler, S. ve Kılınç, M., 2000. Hatay'da mısır tarımının genel durumu, sorunları ve çözüm yolları. **Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi** 5 (1-2): 41-48.
- Gözübenli, H., Konuşkan, Ö., Aktürk, H., 2010. Farklı ekim zamanı ve bitki sıklıklarında yetiştirilen mısır çeşitlerinde verim ve verimle ilişkili bazı özelliklerin belirlenmesi. **MKU Ziraat Fakültesi Dergisi**, 15 (1): 1-10.
- İşler, N. ve Gözüyeşil, R., 2016. Osmaniye ilinde yerfistiği yetiştiriciliği ile ilgili sorunların saptanması. **Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi**, cilt 25 özel sayı-2 36-41.
- Kün, E., 1994. **Tahıllar II (Sıcak iklim tahılları)**. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi yayın no: 1360, ders kitabı: 394. 317s. Isbn 975-482-216- 6 Ankara.

- Karaçayır, H. F., 2010. Elma üretimi yapan tarım işletmelerinde tarımsal ilaç kullanımında yayım yaklaşımları; Karaman ili örneği. **Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Konya.
- Kaya, A., 2017. Amik ovasında mısır üreticilerinin damla sulama yöntemini benimsemesine etki eden faktörler. **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Adana.
- Köksal, Ö. 2003. Orta Anadolu’da iki buğday çeşidinin yayılma sürecinde tarımsal yayım-araştırma ilişkisi üzerine bir araştırma. **Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Ankara.
- Kara, U. K., 2007. Köy merkezli tarımsal üretime destek Projesi’nin tarımsal yayım açısından değerlendirilmesi: Şanlıurfa ili örneği. **Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Şanlıurfa.
- Önder, D., 2003. Amik gölü kurutma projesinin göl tabanı topraklarına ve taban suyu özelliklerine etkisinin değerlendirilmesi. **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, Adana.
- Özden, F., 2006. Türkiye’nin zeytinyağı dış ticareti, uygulanan politikalar, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. **Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İzmir.
- Öztekin, M., 2017. Adana ili Karataş ilçesi köylerindeki çiftçilerin sosyo-ekonomik yapısı ve buğday yetiştiriciliğinde karşılaştıkları sorunların tespiti. **Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, s. 57 Hatay
- Parlakay, O., 2011. Türkiye’de yerfıstığı tarımında teknik ve ekonomik etkinlik. Doktora tezi s.150.
- Şahin, S., 2001. Türkiye’de mısır ekim alanlarının dağılışı ve mısır üretimi. **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi** cilt 21, sayı 1, s. 73-90.
- Tapkı, N., 2015. Hatay ilinde meyve fidancılığı yapan işletmelerin ekonomik analizi. **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, Adana.
- Tiryakioğlu, M., Demirtaş, B. ve Tutar, H., 2017. Türkiye’deki buğday veriminin karşılaştırılması: Hatay ve Şanlıurfa illeri örneği, **Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi** 12 (1): 56-67.
- Yang, W. Y., 1964. Ziraat işletmecilikte tetkik ve araştırma metotları (çeviren m. Talim), Ege Üniversitesi. Matbaası, İzmir.
- Yürür, N., 1998. **Serin iklim tahılları**. Uludağ Üniversitesi basımevi. S.250.
- Yılmaz, F., 2008. Osmaniye ili Düziçi ilçesinde hayvancılık yapan tarım işletmelerinde yeniliklerin benimsenmesi ve yayılmasında kooperatiflerin rolü. **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Adana.
- Yıldız, Ö., 2015. Ege Bölgesi’nde sürdürülebilir tarıma tarımsal yayımın katkısı ve üretici eğilimleri. **Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, İzmir.

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında Gaziantep’te doğdu. İlkokulu Hatay İlkokulu’nda, ortaokulu Antakya Atatürk Ortaokulu’nda, lise eğitimini ise Antakya merkez lisesinde tamamladı. 1998 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü’nden mezun oldu. 2014 yılında Mustafa kemal üniversitesi fen bilimleri enstitüsü tarla bitkileri anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2004 yılında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nda göreve başladı. Halen aynı kurumda çalışmaya devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

